

Warszawa, dnia 21 stycznia 2020 r.

RZĄDOWE CENTRUM LEGISLACJI
DEPARTAMENT PRAWNY I POSTĘPOWAŃ PRZED
TRYBUNAŁEM KONSTITUCYJNYM

RCL.DPPTK.590.25/2019

INFORMACJA O WYROKU
TRYBUNAŁU KONSTITUCYJNEGO
Z DNIA 11 GRUDNIA 2019 R. W SPRAWIE O SYGN. AKT P 13/18¹

I. Problem Konstytucyjny

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 grudnia 2019 r. wydany został w sprawie zainicjowanej pytaniem prawnym Sądu Okręgowego Warszawa-Praga w Warszawie, o następującej treści: *czy art. 9 ust. 2b ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. – Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz. U. Nr 121, poz. 770, ze zm.), z uwzględnieniem zmiany dokonanej przez art. 3 ustawy z dnia 28 listopada 2014 r. o zmianie ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1924), jest zgodny z art. 21 ust. 2, art. 32, art. 64 i art. 77 Konstytucji?*

Pytanie prawne zostało zadane w związku ze stanem faktycznym, w którym zarząd spółki nie wniósł skutecznie o wpisanie spółki do Krajowego Rejestru Sądowego we wskazanym przez ustawę terminie, tj. do 31 grudnia 2015 r. Na podstawie art. 9 ust. 2a ustawy – Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowym Rejestrze Sądowym (dalej p.w.KRS), spółka z dniem 1 stycznia 2016 r. utraciła swój byt prawny, a jej wszystkie prawa i obowiązki przeszły *ex lege* na Skarb Państwa. Na mocy kwestionowanego art. 9 ust. 2b tej ustawy, prawa wspólników spółki, jako podmiotów uprawnionych do udziału w masie likwidacyjnej, wygasły bez prawa dochodzenia roszczeń od Skarbu Państwa. Zdaniem Sądu pytającego taka regulacja stanowi swoistą karę za brak złożenia wniosku przez zarząd spółki w odpowiednim terminie.

¹ Sentencja została ogłoszona dnia 17 grudnia 2019 r. w Dz. U. poz 2421

II. Wzorzec kontroli

Jako wzorce kontroli Sąd pytający wskazał art. 21 ust. 2 (zasady wyłączenia), art. 32 (zasada równości), art. 64 (ochrona własności) oraz art. 77 (prawo do wynagrodzenia szkody) Konstytucji. Trybunał Konstytucyjny ograniczył wzorzec kontroli do art. 64 ust. 1 oraz art. 31 ust. 3 Konstytucji.

III. Treść orzeczenia

W wyroku z dnia 11 grudnia 2019 r. Trybunał Konstytucyjny orzekł, że: **art. 9 ust. 2b zdanie trzecie ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. – Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz. U. Nr 121, poz. 770, z 2000 r. Nr 114, poz. 1194, z 2002 r. Nr 1, poz. 2, z 2003 r. Nr 217, poz. 2125, z 2010 r. Nr 106, poz. 671, z 2013 r. poz. 1622 oraz z 2014 r. poz. 1924) jest niezgodny z art. 64 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.**

Na wstępie Trybunał zauważył, że kwestionowany przepis zawiera w sobie, aż cztery normy prawne, z których każda może stanowić odrębny przedmiot kontroli. Uwzględniając argumenty przedstawione przez Sąd pytający, Trybunał Konstytucyjny ograniczył przedmiot kontroli do art. 9 ust. 2b zdanie trzecie p.w.KRS, które odnosi się do kwestii wygaśnięcia praw wspólników spółki do udziału w majątku likwidacyjnym z chwilą wykreślenia jej z rejestru.

Przechodząc do oceny zgodności skarżonego przepisu z art. 64 ust. 1 Konstytucji, Trybunał Konstytucyjny wskazał, że *sytuacja prawna wspólnika spółki kapitałowej wyznaczona jest przez rodzaj uprawnień, jakie mu przysługują w związku z posiadaniem udziałem. Uprawnienia te mieszczą się w zakresie „innych praw majątkowych” w rozumieniu art. 64 ust. 1 Konstytucji.* TK zaznaczył również, że pojęcie „innych praw majątkowych” ma charakter autonomicznego pojęcia konstytucyjnego. Przywołując swój poprzedni wyrok z 17 marca 2008 r. w sprawie o sygn. akt K 32/05, Trybunał przyjął, że *prawa majątkowe należy traktować jako jeden z rodzajów praw podmiotowych, wydzielony według kryterium bezpośredniego uwarunkowania interesem ekonomicznym uprawnionego. W Konstytucji są wymienione odrębnie tylko prawo własności i prawo dziedziczenia, natomiast istnienie innych praw gwarantowane jest w sposób sumaryczny. Obowiązkiem ustawodawcy zwykłego jest ustanowienie i ochrona praw majątkowych, tym bardziej, że bez istnienia zróżnicowanego*

systemu praw majątkowych trudna byłaby należyta realizacja zasady „wolności majątkowej”. Idąc dalej, Trybunał wskazał, że gwarancją konstytucyjną objęte są takie prawa podmiotowe, które mają realizować określony interes majątkowy, a prawa majątkowe, które są szczególnie bliskie prawa własności, podlegają intensywniejszej ochronie.

Mając na uwadze powyższe, Trybunał Konstytucyjny przyjął, że konieczne jest przeanalizowanie skarżonej regulacji pod kątem zgodności z art. 31 ust. 3 Konstytucji, a zatem przeprowadzenie testu proporcjonalności. Jak zauważył TK, w sytuacji utraty bytu prawnego przez spółkę bez likwidacji (w tym przypadku poprzez wykreślenie z rejestru), obowiązkiem ustawodawcy było określenie nie tylko chwili i sposobu w jaki spółka utraciła swoją podmiotowość, ale również wskazanie podmiotu, który przejmie jej prawa i obowiązki. Jednak swoboda ustawodawcy nie jest bezwzględna i nieograniczona. Wedle utrwalonej linii orzeczniczej, ustawodawca nie może arbitralnie kształtować treści i granic poszczególnych praw majątkowych, spełniających identyczne funkcje i chroniących podobne interesy.

Mając na względzie fakt, że wielokrotnie wydłużano okres pozostawania w mocy dotychczasowych wpisów w rejestrach sądowych, ustawodawca postanowił wprowadzić zaskarżone regulacje w celu zwiększenia motywacji podmiotów, które nie wykonały ciążącego na nich obowiązku aktualizacji wpisu. W ocenie Trybunału art. 9 ust. 2b nie spełnia wymogu celowości wprowadzonej regulacji: *z punktu widzenia założonego przez ustawodawcę celu za wystarczające należało uznać regulacje wprowadzone w art. 9 ust. 2b zdanie pierwsze i drugie p.w.KRS. Doprowadzenie do przerejestrowania wszystkich podmiotów funkcjonujących w obrocie prawnym, a tym samym zagwarantowanie, że stan ujawniony w KRS będzie odpowiadał stanowi rzeczywistości, nie wymagało pozbawienia wspólników ich praw majątkowych. Skutek w postaci utraty bytu prawnego spółek, które nie złożyły w przewidzianym czasie wniosku o przerejestrowanie, wraz z przejściem ich praw i obowiązków na następcę prawnego, jakim jest Skarb Państwa, spowodowało osiągnięcie zamierzonego przez ustawodawcę celu. Pozbawienie wspólników ich praw majątkowych wychodzi już poza granicę celowości wprowadzonych regulacji i z tego powodu jest zbędne.*

Podsumowując Trybunał przyznał, że regulacje, które powodowały wykreślenie spółek z rejestru z mocy prawa oraz określały skutki majątkowe, polegające na nieodpłatnym nabyciu przez Skarb Państwa z mocy prawa mienia wykreślonych podmiotów, nie budzą wątpliwości konstytucyjnych i były adekwatnymi, koniecznymi środkami w świetle wartości

o których mowa w art. 31 ust. 3 Konstytucji. Jak wskazał TK: *nie budzi zatem wątpliwości konstytucyjnych wprowadzenie regulacji, w świetle których Skarb Państwa ponosi odpowiedzialność za zobowiązania wobec wierzycieli spółki wykreślonej wyłącznie z nabytego mienia. Natomiast zupełne wygaszenie praw majątkowych wspólników przez ustawodawcę nie było środkiem koniecznym.* Takie działanie ustawodawcy Trybunał określił jako noszące znamiona arbitralności i jako takie nie mogło pomyślnie przejść testu proporcjonalności.

IV. Wskazówki dla prawodawcy

Skutkiem niniejszego wyroku jest możliwość żądania odszkodowania, przez wspólników, którym zostały wygaszone uprawnienia do majątku pozostałego po likwidacji spółki z o.o., za poniesioną szkodę wyrządzoną przez wydanie aktu normatywnego, na podstawie art. 417¹ kodeksu cywilnego.

Trybunał dodatkowo wskazał, że rozwiązaniem mniej dotkliwym, a jednocześnie spełniającym cel wyznaczony przez ustawodawcę, byłoby wprowadzenie podobnego rozwiązania jak w art. 25e ustawy o KRS, tj. czasowego ograniczenia dochodzenia od Skarbu Państwa praw majątkowych przez wspólników wykreślonej spółki.

Piotr Ołdak
Wicedyrektor
Departamentu Prawnego i Postępowań przed
Trybunałem Konstytucyjnym
w Rządowym Centrum Legislacji

/-podpisano bezpiecznym podpisem elektronicznym
weryfikowanym przy pomocy ważnego
kwalifikowanego certyfikatu/

Sprawę prowadzi: Michał Gajewski